

Balladen om en bruten näsa av Arne Svingen

Även om *Balladen om en bruten näsa* inte handlar jättemycket om boxning blir bokens berättare Bart faktiskt knockad hela tre gånger. Två av gångerna för att någon smäller till honom i ansiktet. (Den tredje gången återkommer vi till.)

Varje gång Bart hamnar i ryggläge får han hjälp med att resa sig. Och kanske är det just det boken handlar om, att man inte klarar sig utan att släppa andra in på livet.

Livet är en tuff match för snart 13-åriga Bart (ja, han är döpt efter Bart Simpsons). Han bor med sin mamma i en lägenhet som socialen har ordnat åt dem. Mamman klarar inte av att ta hand om Bart, än mindre om sig själv. Det finns sällan mat hemma, räkningarna blir inte betalda och utsikterna att flytta till en trevligare lägenhet ser inte ljusa ut. Barts mamma Erika älskar sin son, men hon är helt enkelt inte så duktig på att vara förälder.

Bart tränar boxning, inte så mycket för att han själv vill utan för att hans mamma tycker att han ska kunna slåss. Och Bart säger inte gärna emot sin mamma, hon blir så ledsen då.

Men i hemlighet brinner han för opera. Att lyssna på, men också att sjunga. Och han sjunger helt sanslöst bra, åtminstone hemma i badrummet. Så fort han ska sjunga för någon annan går det bara inte. Så när klasskompisen Ada ber att få lyssna spelar han in sig själv och ger henne en CD med resultatet. Hon är mycket imponerad. Och inte särskilt bra på att bevara hemligheter. När Bart ber henne att inte spela upp skivan för någon annan gör hon precis tvärtom.

Läraren Egil blir helt salig när han hör inspelningen och övertalar Bart att sjunga på sommarfesten. Och snöbollen är i rullning. Trots att Bart tackar ja har han inte en tanke på att verkligen sjunga inför publik. Han vet ju att det inte går. Men hur ska han slippa undan?

Vid ett tillfälle frågar Ada varför Bart egentligen gav henne inspelningen. Barts förklaring är att munnen gör något helt annat än hjärnan tänker, men någonstans förstår han att han måste ha andra människor i sitt liv, annars är han förlorad. Att ge den där CD-skivan till henne är hans rop på hjälp.

Och så vill han nog gärna imponera på Ada, som han kanske är kär i fast han inte erkänner det. För det är liksom ingen idé att vara kär i henne, hierarkin i klassen skulle aldrig tillåta att Bart och Ada var tillsammans. Ada tillhör de mest populära, och det gör inte Bart.

Skolan är den perfekta platsen för en berättelse: här möts människor från olika världar, till exempel Bart från den fattiga världen och Ada från den rika. Och det är när världar möts som det händer

saker. Kanske har du sett filmen *Titanic*? Allt vänds på ända när Rose och Jack, som kommer från två helt olika samhällsklasser, blir kära i varandra. (Det är alltså innan båten också vänds på ända.)

I *Balladen om en bruten näsa* är det klasshierarkin som sätts i gungning. Den mobbade Bertram blir plötsligt ganska cool när det visar sig att han kan rappa. Barts position är i fara, ska han ta över Bertrams plats som mobboffer? När det blir känt att Bart bor i en soclägenhet verkar det inte bättre.

Men när August ger Bart på käften och planerar att skryta vilt om det, sprider Bart (med Adas hjälp) ut ett rykte. Ryktet går ut på att August knuffat Barts mamma så illa att hon hamnar på sjukhus. August, populäraste killen i klassen, trillar ner ett par hack.

August och Bart sluter fred och hierarkin är tillplattad, utslätad. Plötsligt går saker som inte gick innan. Ada och Bart på bio, till exempel. I tvåsitssoffan längst bak.

Det är väldigt bra att Ada är rätt kass på att hålla tyst om saker. När Bart förstår det inser han också att det är bättre att berätta sanningen om hur han har det. Det är ju inte hans fel att hans liv suger.

Mormor som Bart och hans mamma ljugit för så länge får till slut höra sanningen: Mamman jobbar inte på Telenor som de sagt, och de ska inte alls flytta snart. Det kanske inte kommer som någon överraskning för Barts mormor, men sanningen för henne och Bart närmre varandra.

Arne Svingen är en mästare på att skriva saker i texten utan att skriva dem. Låter det konstigt? Du kanske har hört talas om att läsa mellan raderna? Det får läsaren göra ganska mycket i den här boken.

Mamma är mjuk som en kudde, och lägenheten är lite mindre än ett slott.

Och lite senare när Bart, hans mamma och hans mormor ska äta:

En hamburgare till mormor, två till mig och sex till mamma.

Vi börjar förstå att Barts mamma är kraftigt överviktig. (Det är ju inte vem som helst som äter sex burgare.) Det sägs inte rakt ut, inte till en början, men det finns där i texten i alla fall. Och vi får använda hjärnan när vi läser.

Kanske drabbar texten oss läsare med större kraft när vi får läsa mellan raderna? Insikten smyger sig på oss som en smocka. Titta på mammans replik här:

– Förlåt. Jag tänkte gå raka vägen hem, men så bara ... det var inte meningen.

Och Barts tankar när hans mamma sitter på hans säng och klappar henne:

Om jag andas med munnen känner jag inte lukten av hennes andedräkt.

Vad är det som händer? Varför väcker Barts mamma honom när hon kommer hem mitt i natten? Och var har hon varit?

Hon har varit på krogen. Hon har druckit. Hon är full. Det förklarar hennes beteende. Och vi

förstår att det är väldigt synd om Bart, och om hans mamma som inte kan låta bli att dricka.

Man kan säga att Arne Svingen *visar* att mamman dricker för mycket, han skriver det inte rakt ut. Och att visa hur någon eller något är, är världens bästa skrivtips. För det är då som läsaren får bilder i huvudet.

Prova själv! Ta fram papper och penna och skriv en kort text där du visar:

1. Att någon är snäll (utan att skriva att hen är snäll)
2. En fin vårmorgon (utan att skriva att det är en fin vårmorgon)
3. Ett litet hus (utan att skriva att huset är litet)

Balladen om en bruten näsa är förstås en allvarlig berättelse. Men Arne Svingen är också bra på det där med att blanda svärtan med humor, så det inte blir så tungt att läsa. Precis som Bart använder sig av ganska svart humor för att stå ut:

Skolporten kunde ha varit ingången till helvetet. Ett steg in och någon med horn och svans doppar mig i heta källor och blöter ner byxorna på mig.

(Det är här Bart riskerar att bli det nya mobboffret i klassen, och han vet det. Därför startar han ryktet om August och det blir inga blöta byxor.)

Sista gången Bart blir knockad är inte för att någon slår till honom. Det är när han överraskar sig själv och ställer sig och sjunger på den där sommarfesten. Och som han sjunger! Hans lärare gråter. Applåderna vill inte sluta.

Och han får hjälp upp från scengolvet. Vi människor måste hjälpa varandra.

PS. Bryn Terfel finns på riktigt. Du hittar honom på Spotify eller Youtube. Lyssna! Risken finns att du blir knockad.

PS 2. Sofia Nordin som översatt den här boken från norska skriver också egna böcker. Läs dem!

Mårten Melin